

ROTTERDAM

Kistigrisek

SZALKAI RÉKA

ÚJ DIREKTOR, ÉLESEBB VERSENY, DE A MEGSZOKOTT MINŐSÉG MARADT.

2016-ban új éra kezdődött a holland filmfesztivál történelmében: az igazgatói székben Bero Beyer váltotta fel Rutger Wolfsont, akinek a nevéhez számos újító kezdeményezés fűződött a fesztivál keretein belül és kívül. A kísérletező kedv nem, csak a büdzsé csökkent látványosan, noha a fesztivál idén is igyekezett tartani magát azokhoz az irányelvekhez, amelyekhez Wolfson és nyolc éves „királysága” előtti elődei is igazodtak.

A garasoskodás szerencsére inkább csak a rendezvény infrastruktúrájában volt érzékelhető. Megszűnt például a Daily Tiger, a fesztivál történéseit angol és holland nyelven összefoglaló ingyenes napi kiadvány, idén már sem az önkéntesek, sem a sajtó tagjai nem kaptak katalógust – utóbbiak az 50 eurós akkreditációs díjért cserébe sem. Szintén látványos volt a visszaesés a Tigris-filmek számában – idén csak nyolc film mérettetett meg. Míg korábban három film vihette el a legjobbknak járó HIVOS Tigris-díjat, amely a ragadozót ábrázoló szobrocska mellett egyben 15 000 eurós pénzjutalmat is jelentett a rendezők számára, fejenként – addig idén csak egy film nyerhette el a tigrisfejet ábrázoló kitüntetést, igaz, emellé viszont 40000 euró járt.

A Tigris-filmek felhozatala a korábbi évekhez hasonlóan igencsak felemás volt, a művek közül kettőt a rotterdami Hubert Bals Alapítvány támogatott, egy pedig a fesztivál keretében szervezett Cinemart által támogatott alkotás, talán e tények igazolják leginkább e filmek jelenlétét a versenyben. Jelen cikk szerzője szerint magasan kiemelkedő mű kettő volt: az egyik el is hozta a most már egyedüli Tigris-díjat (Babak Jalali: *Rádióálmok*), míg a másiknak töb-

bek között külön beszélgetéspanelt is szervezett a fesztivál (Prabda Yoon: *Homály Motel*).

Babak Jalali mintegy harminc éve Londonban élő perzsa filmalkotó, így nála hitelesebben nehezen lehetne beszélni a külföldre szakadt iráni művészek mindennapjairól. Második nagyjátékfilmje, a *Rádióálmok* (*Radio Dreams*) az amerikai iráni diaszpóra sorsát a kisember, az egyén és az elveszett művész, Royami úr szempontjából mutatja meg, akit nem kisebb személyiség alakít, mint a híres iráni népzeneész, Mohsen Namjoo. A San Franciscó-i perzsa rádióban a klasszikus versek olvasását buta reklámok szakítják meg, mert csak így tud az adó túlélni, ugyanakkor egy napon nagyot álmodnak: az afgán rock zenekar, a Kabul Dreams élő adásban lépjen fel a Metallicával. Bár a világhíres metálzenekar végül nem jelenik meg teljes egészében, de sztárdobosuk, Lars Ulrich együtt játszik a kabuli fiúkkal, és ez olyan szürreális élmény, mint Koncsalovszkij 2002-es *Őrültek háza* című filmjében az egyik női beteg által mindig is odaálmodott Bryan Adams színrelépése a csecsen világvégén. A *Rádióálmok* szomorkás alaphangulatát ugyan ez a gesztus feloldja – csodálatos kapocs a nyugati és keleti világ között, ha képviselői együtt zenélnek –, szájunk íze mégis keserű marad, és egy pillanatra talán megértethetjük a bevándorlóktól és menekültektől rettegő európaiak érzéketlenségét és kicsinyességét, az ő bajuk sokkal nagyobb a mienknél.

A *Homály Motel* (*Rong ram tang tao*) alkotója Thaiföldön elismert regény- és forgatókönyvíró, műfordító és grafikus, kulturális figura. A *Homály Motel* az első rendezése. A film helyszíne, nemcsak Thaiföldön, hanem számos egyéb tá-

vol-keleti államban, sőt még az amerikai kontinens országaiban is gyakori jelenség: a „szerelem motel”, ahol legfőképpen titkos/kényes kapcsolatokban élő párok élvezhetnek együtt néhány lopott órát. Yoon szerint ezek a motelek tökéletesen szimbolizálják a thai társadalom kétszínűségét, a buddhista vallás árnyékában senki sem tekint jó szemmel e létesítményekre, ahogy a szexuális aberrációkra, prostitúcióra sem; mégis, lassan egy évszázada az ország, és főleg Bangkok arculatának meghatározó elemei. A film motelje Yoon vizionárius képi világának köszönhetően szinte földönkívüli jelleget kapott. A *Homály Motel*ben egy nap történéseit látjuk, amikor csak két szoba foglalt: az egyikben egy ötven év körüli családapa éli ki perverz vágyait két kamaszlánnyal, amíg hirtelen meg nem fordul a kocka, és a lányok kezdik el őt leckéztetni, a másik szobában pedig egy hajdani tévésztár lép kapcsolatba földönkívüliekkel. Maga a film hangulata, Yoon zeneszerzői vénáját is megcsillogtatva, szuggesztív képeivel a nézőt is bevonja a film történéseibe: amelynek fő témája az egyén magányossága lesz az univerzumban.

Miközben szűkült a versenymezőny, a többi szekció bővült: például a Bright Future-programban külön helyet kaptak a rövid- és nagyjátékfilmek közötti „középhosszú” alkotások, ebbe a kategóriába a hatvan percet megközelítő, de azt meg nem haladó művek tartoznak. A nagyjátékfilm tesztprogram híres arról, ahogy a neve is mutatja (Bright Future – Fényes jövő), benne a leginkább pályafutásuk elején álló művészek olykor igencsak kísérleti jellegű alkotásai kapnak helyet. Ilyen volt az olasz Samuele Sestieri és Olmo Amato filmje, a *Medvemesék* (*I racconti dell'orso*), ahol két, Őz történetébe illő karakter próbál egy plüssmackót megmenteni az észak- finn erdőben, vagy a japán Tsubota Yoshifumi rendezte *Kagylógyűjtő* (*The Shell Collector*), amely a magányosan élő, vak kagylóhalász életébe váratlanul érkező bonyodalmakat ecseteli, melyeket leginkább egy új, szexuális vágyakat is felébresztő hallucinogén kagylófajta felfedezése okoz.

Ezzel szemben a középtávon futó alkotások rendezői között jócskán voltak tapasztalt filmesek is: Paul Thomas Anderson vagy Mike Hoolboom, míg

régiókat az újvidéki Tolnai Szabolcs és a szlovák Martin Kollár képviselte. Utóbbi saját bátyja, Jan Kollár súlyos betegségeiről

készített egy mondhatni párbeszéd nélküli montázsfilmet (*Október 5.*), amelyben testvére egy nagy utazásra indul a kerékpárjával, ahelyett, hogy otthon várná a mindent eldöntő műtétet. Ma már tudjuk, sikeres volt az orvosi beavatkozás, hiszen Jan Kollár is elkísérte öccsét a rotterdami premierre, aki eddig inkább operatőri munkáiról volt híres a filmes világban: számos szlovák alkotást, többek között a magyar származású Kerekes Péter több filmjét is ő fényképezte. Tolnai Szabolcs *Minotaurusza* egyszerű, szikár történetmeséléssel ír le egy halódó házasságot, ahol a főszereplő Ana végül a környékbeli „neo-avantgárd” (élet)művészekkel kart karba öltve próbál új értelmet találni az életének. A film csúcspontja az a jelenet, amikor direkt marketinges utazásszervezők egy szállodába összegyűjtik a város apraját-nagyját: tengerparti álmotthonokat akarnak eladni a résztvevőknek, akik jórészt inkább egy ingyen vacsora reményében érkeztek. Az ínycsiklandó fogások helyett csak kávé jut nekik, és a szürke valóság, amelyet leginkább a fogya-

Babak Jalali:
Rádióálmok
(Mohsen Namjoo)

a régió kétnyelvűségét is, és Ana, az egykori napilapszerkesztő személyében nemcsak a vajdasági magyar lét, hanem a kulturális újságírás nehézségeit is dokumentálja. A Salgó Judit vajdasági magyar író nő azonos című novellájából készült film volt az egyetlen magyar alkotás idén Rotterdamban. Ugyan a filmek listáján akadt még pár magyar részvételi koprodukció, nem valószínű, hogy Brady Corbet *Egy vezér gyermekora* (*The childhood of a leader*) című filmje, csak azért, mert hazánkban forgatták és Jancsó Dávid vágta, magyarként kerül be a filmtörténelembe.

A fesztivál híresebb vendégei közül megemlíthetjük Udo Kiert és Laurie Andersont. Kier egy osztrák tévésorozattal érkezett Rotterdam televíziós szekciójába, nem csoda, hogy interjúi során szívesebben beszélt Lars von Trierről, vagy éppen Bódy Gáborról, mint a *Régi pénz* (*Altes Geld*) epizódjairól. Anderson *Kutyaszív* (*Heart of a dog*) című filmje ugyan tavaly Velencében már debütált, Rotterdamban is hatalmas érdeklődés vette körül a művésznőt. A *Kutyaszív* nemcsak végtelenül személyes mozgó-

tékos költő, Ana egyik új barátja tud versbe önteni. Tolnai vajdasági magyar lévén kiválóan ábrázolja

képes napló a művésznő és négy lábú társa, Lolabelle közös éveiről, hanem egy hatalmas tudással és tehetséggel megáldott polihisztor önvallóása mindarról, amely az életében fontos kis híján végzetes gyermekkori balesettől a 2001. szeptember 11.-i terroristámadás sokkjáig. Így kap szerepet a filmben a fáraók szokásaitól kezdve Wittgenstein nyelvjátéka is – Anderson végzett egyiptológus és kommunikációelméletet is tanult.

2016-ban a rotterdami fesztivál a szokásosnál egy héttel később indult, így jobban tudott illeszkedni a két nagytestvér, Sundance és Berlinale mellé. Így például Martin Zandvliet dán rendező is vendégeskedhetett a holland városban – akinek Park Cityt is megjárt filmje, a *Homok alatt* (*Under sandet*) fölényesen nyerte el a közönségdíjat. A második világháború után a dánok német kamaszokkal szedték ki a taposóaknákat a nyugati partvidéken – életveszélyes misszió volt ez a fiatal fiúk számára. Ennek feszültségét tökéletesen ábrázolta Zandvliet: nem csoda, hogy a rotterdami közönség tetszését leginkább a *Homok alatt* nyerte el. Mert történjen akármi is a Tigris fesztiváljával, egy dolog nem változik: a közönség aktív, lelkes és jó ízlése van. •